

6. Evropský systém jednotných statistik sociální ochrany (ESSPROS)

Evropský systém jednotných statistik sociální ochrany (The European System of integrated Social PROtection Statistics – ESSPROS) byl určen Eurostatem v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 458/2007 ze dne 25. dubna 2007, o Evropském systému jednotné statistiky sociální ochrany (ESSPROS), jako specifický nástroj vzájemně srovnatelného statistického sledování sociální ochrany v členských státech EU. ESSPROS se člení na Základní systém, odpovídající standardním informacím o příjmech a výdajích v oblasti sociální ochrany, a moduly poskytující doplňkové statistické informace. Veškeré transakce, které spadají do rámce ESSPROS, by měly být účetně podchyceny. V případech, kdy není účetnictví v potřebné míře k dispozici, je možné využít údajů ze statistických a jiných administrativních zdrojů, výjimečně i odborných odhadů.

V základním systému ESSPROS je sociální ochrana definována jako souhrn intervencí ze strany veřejných nebo soukromých institucí, jejichž cílem je ulehčit domácnostem a jednotlivcům zátěž vyplývající z předem určených rizik a potřeb, pokud tak nečiní jiná souběžná reciproční nebo individuální úmluva. Seznam rizik a potřeb, které jsou považovány za funkce sociální ochrany, je stanoven následovně:

nemoc/zdravotní péče – peněžní podpora vyplácená v souvislosti s tělesnou nebo duševní nemocí, kromě invalidity; zdravotní péče zaměřená na udržení nebo zlepšení zdravotního stavu osob v systému sociální ochrany bez ohledu na původ nemoci;

invalidita – peněžní nebo naturální podpora (kromě zdravotní péče), jejímž důvodem je nemožnost osob s tělesným nebo duševním postižením vykonávat ekonomickou nebo sociální činnost;

stáří – peněžní nebo naturální podpora (kromě zdravotní péče) v souvislosti se stářím;

pozůstalí – peněžní nebo naturální podpora v souvislosti s úmrtím člena rodiny;

rodina/děti – peněžní nebo naturální podpora (kromě zdravotní péče) při výdajích spojených s těhotenstvím, narozením a adopcí dítěte, výchovou dětí a péčí o ostatní členy rodiny;

nezaměstnanost – peněžní nebo naturální podpora v souvislosti s nezaměstnaností;

bydlení – pomoc poskytovaná na náklady spojené s bydlením;

sociální vyloučení jinde neklasifikované – peněžní nebo naturální podpora (kromě zdravotní péče) konkrétně určená k odstranění nebo zmírnění sociálního vyloučení, pokud není poskytována v rámci některé z ostatních funkcí sociální ochrany.

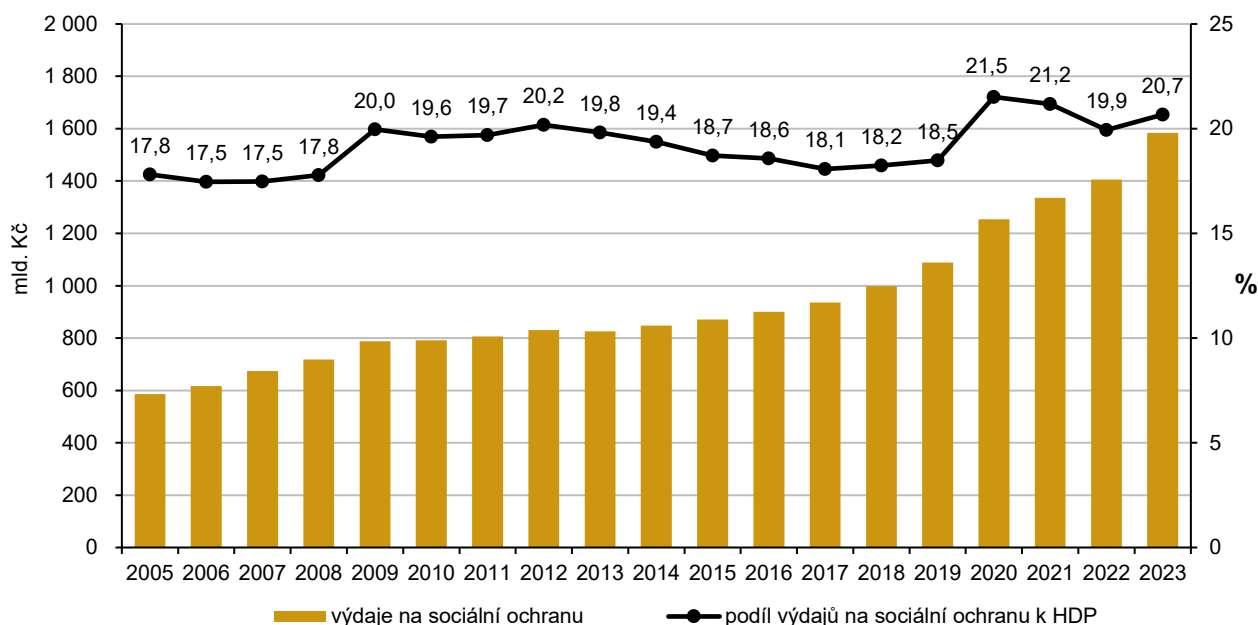
Základní systém řeší sociální ochranu poskytovanou ve formě plateb, náhrad a přímo poskytovaného zboží a služeb domácnostem a jednotlivcům. Metodika výpočtu výdajů na sociální ochranu podle systému ESSPROS je odlišná od metodiky používané k vyjádření výdajů na dávky sociálního zabezpečení používané v ostatních kapitolách této publikace.

Výdaje na sociální ochranu podle systému ESSPROS v roce 2023

Vzhledem k tomu, že do výpočtu výdajů na sociální ochranu podle systému ESSPROS jsou zahrnuty údaje z mnoha datových zdrojů, jsou informace za mezinárodní srovnání dostupné s dvouletým zpožděním.

Vývoj výdajů na sociální ochranu v Česku má dlouhodobě rostoucí tendenci. V roce 2023 dosáhly tyto výdaje hodnoty 1 583,7 mld. Kč (včetně administrativních nákladů), což byl oproti předchozímu roku nárůst o 178 mld. Kč. Jejich podíl na hrubém domácím produktu¹ (HDP) od roku 2012, kdy dosáhl 20,2 %, klesal až do roku 2017 a dále opět mírně rostl. V roce 2020 vzhledem k výraznému nárůstu výdajů na sociální ochranu a poklesu HDP v souvislosti s pandemií Covid-19 dosahovaly výdaje na sociální ochranu podle systému ESSPROS 21,5 % HDP. Od roku 2021 tento podílový ukazatel opět klesal až na hodnotu 19,9 % v roce 2022. V roce 2023 došlo opět k nárůstu, kdy výdaje na sociální ochranu v Česku představovaly 20,7 % HDP.

Graf 6.1 Výdaje na sociální ochranu v Česku a jejich podíl k HDP

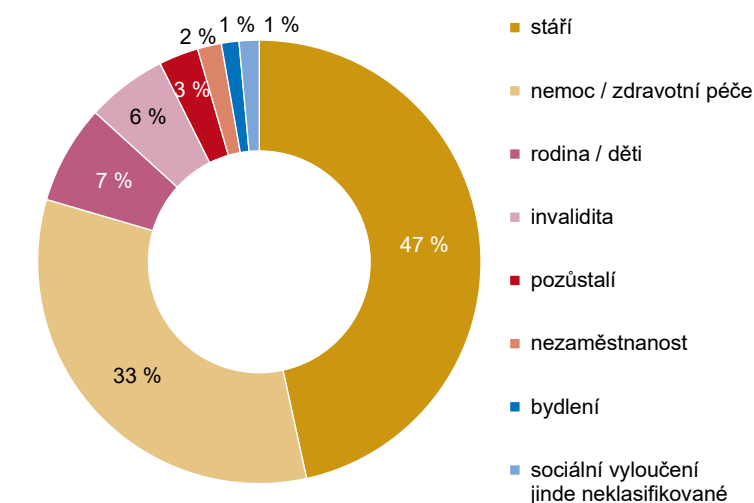

Pozn.: Výdaje na sociální ochranu včetně administrativních nákladů.

Zdroj dat: MPSV

Graf 6.2 Výdaje na sociální ochranu v Česku v roce 2023

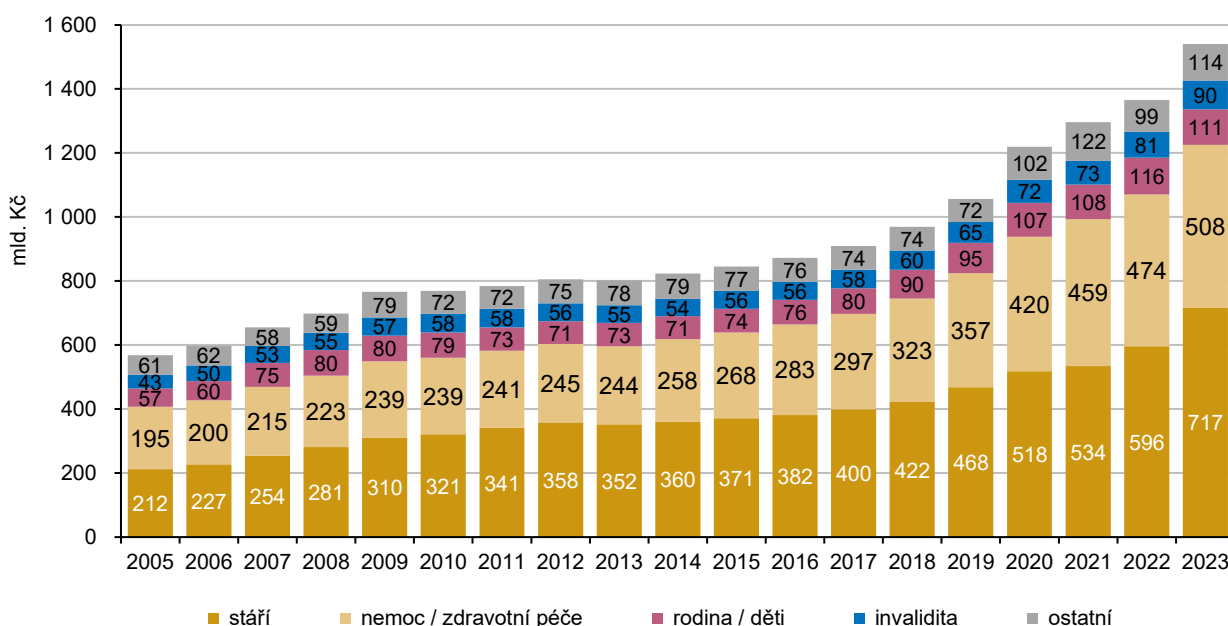
V rámci výdajů České republiky na sociální ochranu jsou nejvyšší částky v členění základního systému ESSPROS vypláceny na funkci sociální ochrany **stáří**, která v roce 2023 tvořila 47 % výdajů (717 mld. Kč). Druhou výdajově nejvýznamnější funkcí sociální ochrany je **nemoc/zdravotní péče**, na níž bylo spotřebováno 33 % (508 mld. Kč) celkových výdajů. Řádově nižší jsou hodnoty výdajů na funkce **rodina/děti** nebo **invalidita**, které představují 7 %, respektive 6 % výdajů na sociální ochranu.

Zdroj dat: MPSV

¹ V roce 2024 došlo k revizi HDP, což se projevilo i v těchto přepočtech. Více k revizi naleznete zde:

<https://csu.gov.cz/produkty/mimoradna-revize-narodnich-uctu>

Graf 6.3 Výdaje na sociální ochranu v Česku podle základního systému ESSPROS

Pozn.: výdaje nezahrnují administrativní náklady

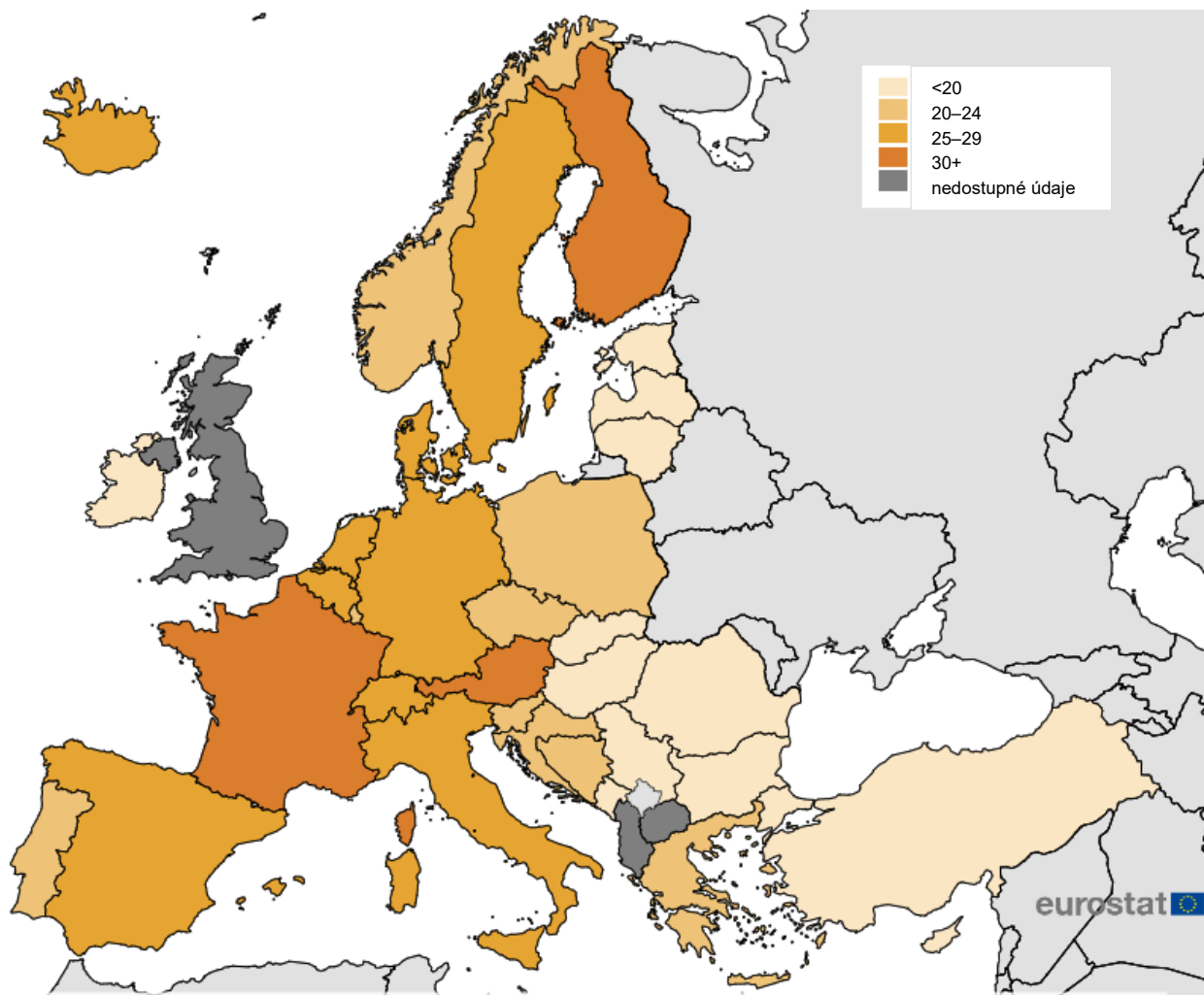
Zdroj dat: MPSV

Mezinárodní srovnání výdajů na sociální ochranu podle základního systému ESSPROS v roce 2023

Podíl výdajů na sociální ochranu v přepočtu na HDP dané země se v jednotlivých zemích Evropské unie značně liší. Nejnižší podíl na HDP v rámci zemí EU, méně než 20 %, vydávaly v roce 2023 Irsko, Rumunsko, Bulharsko, Maďarsko, Slovensko, Kypr, Malta a všechny tři pobaltské země. Mezi 20 % a 24,9 % HDP tvořily výdaje na sociální ochranu v Česku, Chorvatsku, Polsku, Portugalsku, Lucembursku, Slovinsku, Řecku. Německo, Dánsko, Španělsko, Nizozemsko, Švédsko, Belgie a Itálie vydávaly na sociální ochranu částky v hodnotě 25 až 29,9 % HDP. Výdaje na sociální ochranu odpovídající 30 % HDP a více byly v roce 2023 evidovány v Rakousku, Finsku a Francii. Nejvyšší výdaje na sociální ochranu, 34 % HDP, vydala Francie.

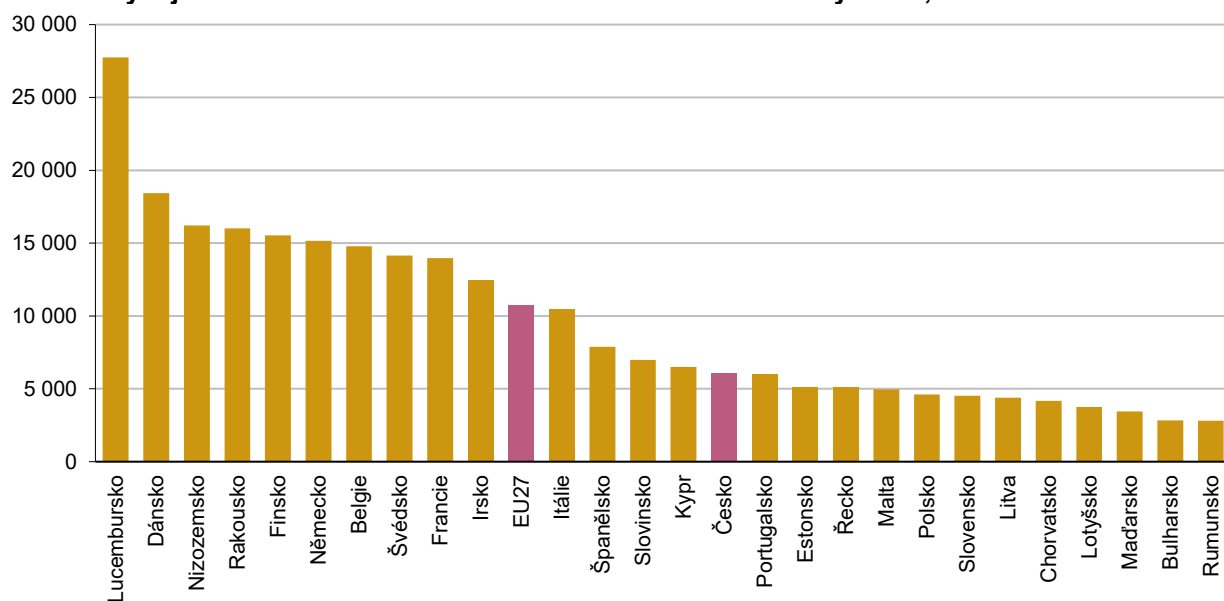
Přibližně 6 000 euro na jednoho obyvatele vydalo v roce 2023 Česko na sociální ochranu. Tato částka dosahovala 57 % průměrných výdajů v Evropské unii (EU 27). Podobný objem výdajů v přepočtu na jednoho obyvatele jako v Česku, byl na sociální ochranu vynakládán v Portugalsku a na Kypru. O polovinu více než průměrné výdaje EU 27 vydalo v roce 2023 Rakousko a Nizozemsko. Výdaje na sociální ochranu Dánska dosáhly na 170 % evropského průměru a výdaje Lucemburska na více než dvojnásobek. Naopak méně než třetinu průměrných výdajů v EU 27 vynaložilo na sociální ochranu v témže roce v přepočtu na jednoho obyvatele Bulharsko, Rumunsko a Maďarsko.

Obr 6.1 Podíl výdajů na sociální ochranu k HDP ve vybraných evropských zemích (v %), 2023

Zdroj dat: Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/database> údaje k 6. 11. 2025

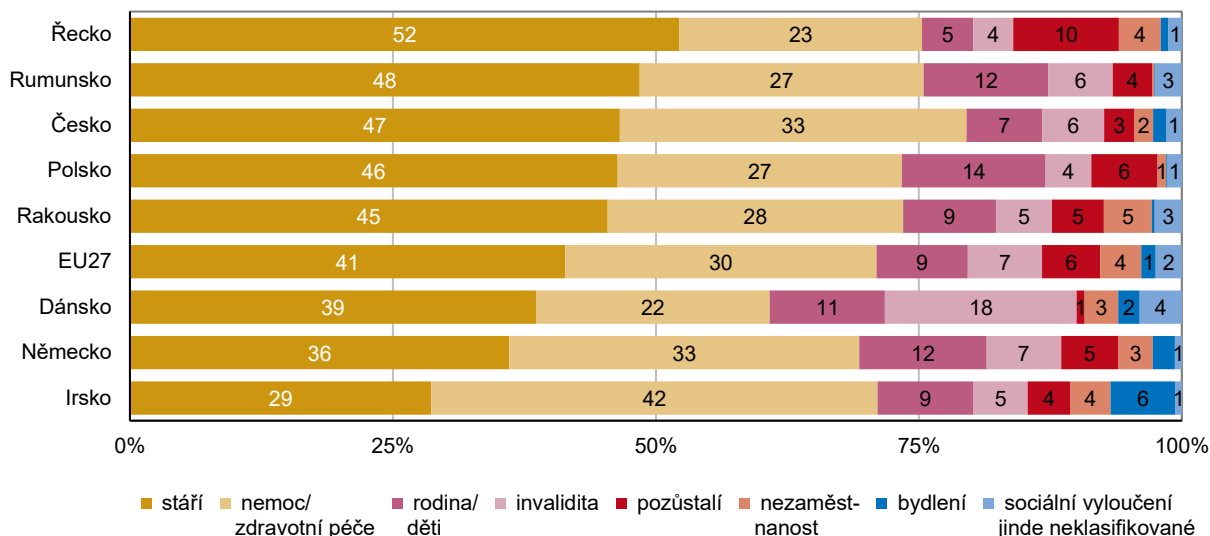
Graf 6.4 Výdaje na sociální ochranu v zemích EU v eurech na 1 obyvatele, 2023

Zdroj dat: Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/database> údaje k 6. 11. 2025

Struktura výdajů podle funkcí sociální ochrany se v jednotlivých zemích liší. Většina států vynakládá největší část celkových výdajů na sociální ochranu na funkci „stáří“ (40 až 50 %). V Řecku tvořily v roce 2023 výdaje na „stáří“ 52 % a v Itálii 51 %. Mezi státy, které vydají 36 % (a více) celkových výdajů na sociální ochranu na funkci „nemoc/zdravotní péče“, patří Irsko, Slovinsko, Chorvatsko a Nizozemsko. Nejvyšší podíl výdajů na funkci „invalidita“ byl v roce 2023 v Dánsku (18 %), nejnižší pak v Řecku, Maďarsku, Polsku, na Maltě a na Kypru (méně než 5 %). Na funkci „pozůstalí“ vynaložilo největší část (v porovnání s ostatními státy) celkových výdajů na sociální ochranu Řecko, Španělsko, Itálie a Chorvatsko (mezi 8 a 10 %). Poměrně vysoký podíl výdajů (více než 12 %) na funkci „rodina/děti“ byl v roce 2023 v Lucembursku, Slovensku, Polsku a Německu, naopak nízký (méně než 5 %) v Řecku a na Kypru. V Česku je oproti průměru EU vydáváno o něco více na funkci stáří a nemoc/zdravotní péče, naopak méně na pozůstalé a nezaměstnanost.

Graf 6.5 Struktura výdajů podle funkcí sociální ochrany ve vybraných evropských zemích, 2023

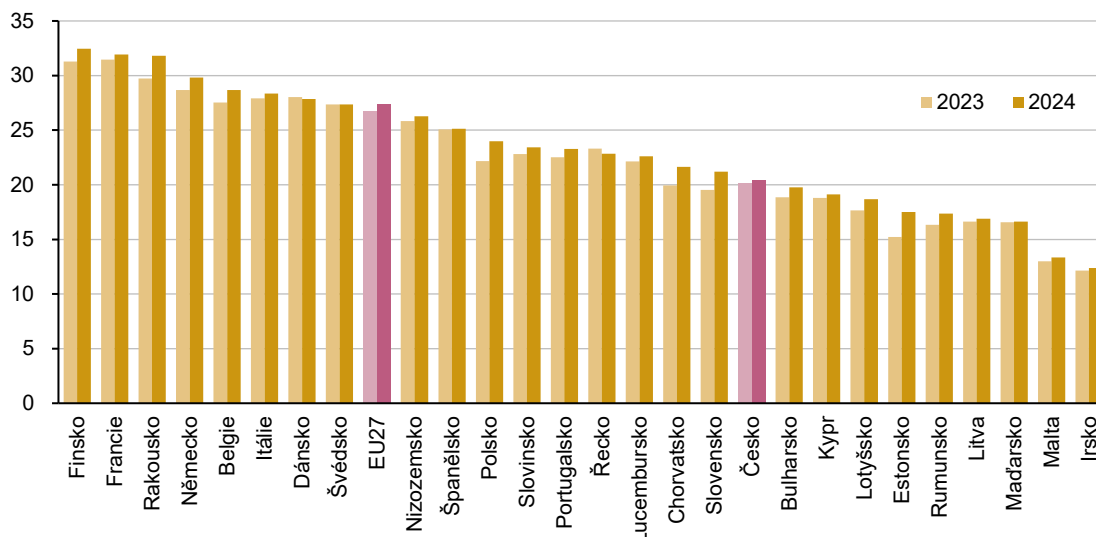
Zdroj dat: Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/database> údaje k 6. 11. 2025

Odhad za rok 2024 za vybrané státy EU

Podle prvních odhadů vzrostly v roce 2024 výdaje na sociální ochranu ve všech členských státech EU. V relativním vyjádření (jako podíl na HDP) došlo rovněž k nárůstu ve všech zemích, s výjimkou Dánska a Řecka, kde došlo k mírnému poklesu. (viz graf 6.5). Nejvyšší výdaje na sociální ochranu vyjádřené jako procento HDP byly podle předběžných dat ve Finsku (32,5 %), Francii (31,9 %) a Rakousku (31,8 %), naopak nejnižší v Irsku (12,4 %), na Maltě (13,4 %). Dle odhadů bylo v Česku v roce 2024 vydáno na sociální ochranu 20,4 % HDP. Uvedené údaje nezahrnují administrativní náklady, nelze je tedy srovnávat s údaji v tabulkách za předchozí roky.

Podle předběžných dat Eurostatu největší meziroční nárůst ve výdajích v národní měně zaznamenalo Estonsko, Chorvatsko a Rumunsko (přes 17 %), dále Bulharsko, Polsko, Slovensko (nárůst o 14 % až 16 %). V Česku vzrostly výdaje na sociální ochranu o necelých 7 %. Nejmenší zvýšení výdajů na sociální ochranu mezi roky 2023 a 2024 zaznamenalo Řecko, Švédsko, Itálie, Dánsko, Francie a Finsko (nárůst výdajů do 5 %).

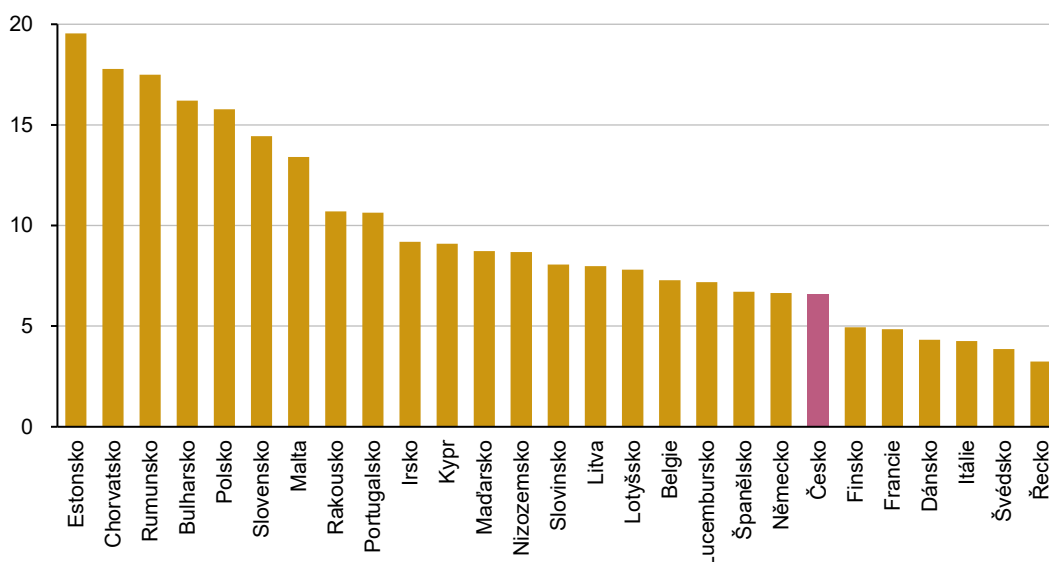
Graf 6.6 Podíl výdajů na sociální ochranu k HDP ve vybraných zemích EU (v %), 2023

Pozn.: Výdaje nezahrnují administrativní náklady.

Zdroj dat: Eurostat: (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20251107-2>) údaje k 7. 11. 2025

Graf 6.7 Změna ve výdajích na sociální ochranu v národní měně mezi roky 2023 a 2024 (v %)

Pozn.: Výdaje nezahrnují administrativní náklady.

Zdroj dat: Eurostat: (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20251107-2>) údaje k 7. 11. 2025

Další informace o vývoji výdajů na sociální ochranu podle evropského statistického systému ESSPROS jsou dostupné na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) <https://www.mpsv.cz/web/cz/vyvoj-vydaju-na-socialni-ochranu-podle-evropskeho-statistickeho-systemu-esspros>.

Mezinárodní srovnání výdajů na sociální ochranu v rámci zemí EU a další podrobné informace jsou k dispozici na internetových stránkách Eurostatu <https://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/database>

Metodika jednotných statistik sociální ochrany ESSPROS je dostupná rovněž na stránkách Eurostatu: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/methodology>.

